

دانشگاه فرهنگیان

فصلنامه علمی تخصصی

پژوهش در آموزش مطالعات اجتماعی

دوره اول، شماره دوم، زمستان ۱۳۹۸

بررسی پیامدهای اجتماعی ازدواج زودهنگام بر روند آموزش دختران (مطالعه موردی: شهر اسفروهرین)

مریم سادات حسینی فر^۱

ارسال: ۱۳۹۸/۰۹/۲۴

زهرا اکبری^۲

پذیرش: ۱۳۹۸/۱۲/۰۵

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی پیامدهای اجتماعی ازدواج زودهنگام دانش آموزان دختر شهر اسفروهرین که ازدواج زودهنگام داشته‌اند، انجام گردید. بر اساس نظریه های صاحب نظران می توان بیان نمود؛ زود هنگامی ازدواج با توجه به وضعیت و موقعیت اقتصادی زنان و مردان تغییر می کند و عناصر مذهبی و فرهنگی نیز بر زود هنگامی و زمان ازدواج تأثیر می گذارند. این تحقیق با روش پیمایشی و کتابخانه‌ای صورت پذیرفته است. جامعه آماری این تحقیق را کلیه دانش آموزان دختر شهر اسفروهرین که ازدواج زودهنگام داشته‌اند؛ تشکیل می دهند که تعداد آنها ۵۰ نفر بوده و به دلیل محدود بودن جامعه آماری، تمام شماری انجام پذیرفته است. روش پژوهش تلفیقی کمی و کیفی و تکنیک‌های گردآوری داده‌ها پرسشنامه محقق ساخته و مصاحبه بوده است. سنجش روایی پرسشنامه از نوع محتوایی صورتی و پایایی آن ۷۶٪ محاسبه گردیده است. نتایج حاصل از تحقیق با استفاده از نرم افزار SPSS و شیوه های کیفی تحلیل داده‌ها نشان داد؛ فقر مالی و فقر فرهنگی بر ازدواج زودهنگام دختران تأثیر داشته و پیامدهای ازدواج زودهنگام دانش -

۱- مدرس جامعه شناسی و پژوهشگر

۲- کارشناسی ارشد جامعه شناسی

آموزان دختر بر ترک تحصیل آنان موثر بوده و همچنین بر دیگر دانش‌آموزان نیز تاثیرگذار است.

واژگان کلیدی: ازدواج، ازدواج زود هنگام، دانش‌آموزان، دختران، آموزش

مقدمه

ازدواج و تشکیل خانواده به عنوان مرحله‌ای مهم و سرنوشت‌ساز در زندگی انسان اگر در سنین پایین و زودهنگام انجام گیرد؛ می‌تواند مشکلات و پیامدهای زیانباری برای افراد ایجاد کند؛ بنابراین باید خانواده‌ها تلاش کنند تا بستر و زمینه ازدواج و شرایط آن برای فرزندان فراهم شود یعنی فرزندان از نظر روحی، فکری و جسمی به بلوغ و پختگی رسیده باشند؛ تا زمینه انتخاب و آغاز زندگی مشترک آن‌ها فراهم شود. در ازدواج‌های زودهنگام افراد هنوز به بلوغ فکری، روانی و عاطفی نرسیده‌اند و از ثبات و پختگی و تعادل شخصیت برخوردار نیستند و هویت واقعی آن‌ها به خوبی شکل نگرفته است؛ این ازدواج‌ها بیشتر براساس اصرار و فشارهای خانواده، تأثیرپذیری و تبعیت از سنت‌ها و باورها و خرده فرهنگ‌های حاکم بر مناطق و فقر فرهنگی، اقتصادی خانواده‌ها صورت می‌گیرد و در اکثر مواقع این ازدواج‌ها بعد از مدتی که زوج‌ها به بلوغ فکری، اجتماعی می‌رسند و ثبات شخصیت می‌یابند به پشیمانی می‌انجامد و باعث سردی روابط زوج‌ها می‌شود که در نهایت باعث عدم رضایت از زندگی و افزایش اختلافات و تعارضات خانوادگی خواهد شد. از طرف دیگر ازدواج زیر هجده سال با سن آموزش رسمی در مدارس تداخل دارد و دانش‌آموزان پس از ازدواج در بسیاری موارد مجبور به ترک تحصیل می‌شوند و یا در روند آموزش آن‌ها وقفه می‌افتد. پذیرفتن نقش و مسئولیت همسری همزمان با تحصیل در مدرسه موجب تعارض، تضاد و چندگانگی نقش در سنین نوجوانی که دوره‌ی بحران نیز هست؛ می‌گردد.

به تعریف یونسف ازدواج کودکان نوعی ازدواج رسمی یا غیر رسمی است که در آن فرد قبل از رسیدن به ۱۸ سالگی وارد پیمان زناشویی می‌شود (به نقل از www.unicef.org). ازدواج در کودکی بر پسران و دختران تأثیرات منفی می‌گذارد، هرچند دختران غالباً صدمه بیشتری می‌بینند؛ سالانه حدود پانزده میلیون دختر زیر هجده سال ازدواج می‌کنند (ibid). در سطح اتحادیه اروپا و سطح بین‌المللی، ازدواج کودکان یکی از اشکال ازدواج اجباری به شمار می‌رود و مصداق نقض حقوق بشر، نمونه‌ای از

خشونت جنسیتی و خشونت علیه کودکان است. ازدواج کودکان با منع آموزش و تحصیل، مرگ دختران به دلیل باروری در سنین پایین، بیوه‌گی در سنین پایین و موارد دیگر همراه است (ibid). بر اساس آمار منتشر شده از یونیسف در سال ۲۰۱۸، ۲۱ درصد از زنان ۲۰-۲۴ ساله‌ی جهان زیر ۱۸ سال ازدواج کردند که از این میان بیشترین میزان با ۳۵ تا ۴۰ درصد مربوط به کشورهای آفریقایی و کمترین میزان با ۷ درصد در کشورهای آسیای شرقی است. ۲۵ سال قبل، میزان ازدواج کودکان در برخی کشورها مانند آسیای شمالی با ۶۰ درصد، آفریقای مرکزی و غربی با ۵۰ درصد و آفریقای شرقی و شمالی با ۵۵ درصد بیشترین میزان را داشته است که امروزه کاهش پیدا کرده است. بیشترین کاهش میزان ازدواج کودکان در ۲۵ سال گذشته مربوط به کشورهای آسیای شمالی است که از ۶۰ درصد به ۳۰ درصد است. همین‌طور این میزان در کشورهای خاورمیانه و آفریقای شمالی از ۳۲ درصد به ۱۷ درصد کاهش داشته است. کشورهایی که کمترین کاهش را در این میزان داشتند کشورهای آمریکای لاتین و آسیای شرقی هستند که از بیست و پنج سال گذشته تاکنون در زمینه‌ی ازدواج کودکان به ترتیب صفر و سه درصد کاهش داشتند. در ایران به نقل از ایسنا ۱۷ درصد از کل ازدواج‌های کشور مربوط به کودکان زیر هجده سال است که از این رقم حدود ۵ درصد متعلق به دختران ۱۰-۱۴ ساله می‌باشد. استان‌های خراسان رضوی، آذربایجان شرقی، سیستان و بلوچستان و خوزستان بالاترین رتبه را در میزان ازدواج کودکان زیر ۱۴ سال در ایران دارند. در ایران ازدواج دختران زیر ۱۰ سال نیز صورت می‌گیرد که حدوداً بین ۱۷۰ تا ۲۰۰ دختر در سال زیر ده سالگی ازدواج می‌کنند (تنهایی، حسینی‌فر و سیدپورآذر، ۱۳۹۸). بر اساس گزارش ثبت احوال کشور از ابتدای سال ۱۳۹۰ تا پایان سال ۹۴، یک میلیون و ۳۹۰ هزار و ۹۶۰ دختر در سن زیر ۱۹ سال ازدواج کردند. همچنین در سال ۹۵ در استان مازندران که استانی گردشگر پذیر و همجوار پایتخت کشور است؛ ۷۵۵۶ دختر در سن زیر ۱۹ سال ازدواج کردند که ۹۰۵ نفر آنها ۱۰ تا ۱۴ سال سن دارند. آمارها نشان می‌دهد که حدود ۳۰ درصد دخترانی که در کشور ازدواج می‌کنند در سنین زیر ۱۹ سال به سر می‌برند و علاوه بر این در یک دوره پنج ساله ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۴ بیش از ۹۷ هزار دختر در سن کمتر از ۱۹ سالگی طلاق گرفته‌اند

(www.sabteahval.ir). پیامدهای ازدواج کودکان یا ازدواج زود هنگام شامل پیامدهای روحی- روانی، جسمی و اجتماعی است که در این پژوهش به پیامدهای آموزشی و اجتماعی آن مانند منع از تحصیل، ترک تحصیل، افت تحصیلی، طلاق و بیوگی در سنین پایین پرداخته می‌شود.

ازدواج در سن زیر هجده سال علاوه بر ازدواج‌های زودهنگام به دلایل سنتی و اقتصادی، امروز با پیشرفت تکنولوژی و وجود شبکه‌های اجتماعی، ایجاد "تجربیات عشقی" در نوجوانان افزایش یافته است. در این موارد نوجوان دچار تجربه عشقی شده و تصور می‌کند گزینه مورد نظر او کامل‌ترین گزینه بوده که در تمام زندگی می‌تواند وی را مدیریت کند. فرهنگ با تکنولوژی تغییر یا توسعه نمی‌یابد؛ بلکه با شناخت، آگاهی، خودآگاهی، خود تحلیل‌گری، خودواقع بینی و خودکنترلی رشد می‌کند و در عصر انفجار اطلاعات فرهنگ مثل تکنولوژی رشد نکرده و این مستلزم آموزش جامعه بخصوص افراد در سن بلوغ برای تشکیل خانواده است. بنابراین آنچه گفته شد؛ پژوهش حاضر به دنبال پاسخ به این سوال است که؛ ازدواج زودهنگام دانش‌آموزان دختر به چه دلایلی صورت می‌گیرد؛ چه پیامدهای اجتماعی را به دنبال دارد و چه تأثیری بر روند آموزش آن‌ها می‌گذارد؟

پیشینه پژوهش

کاظمی‌پور (۱۳۸۳) بیان داشته است؛ گسترش تحصیلات عالی در میان زنان از عوامل ایجاد کننده تغییر در وضعیت زناشویی نابهنگام ازدواج زنان در ایران است. نتایج تحقیقات عباسی شوازی و دیگران (۲۰۰۸)، بیانگر آن است که مهمترین تغییر در سطح فردی در دهه‌های اخیر، افزایش سطح تحصیلات نسل بعد از انقلاب (بویژه دختران) است؛ که باعث شده است نابهنگام افزایش یابد و از عمومیت ازدواج خویشاوندی در بین زنان و دختران به صورت قابل ملاحظه‌ای کاسته شود (عباسی شوازی و دیگران، ۲۰۰۸). لطفی (۱۳۸۹) در مقاله‌ی پیامدهای سلامتی ازدواج زودرس، ازدواج را یکی از پدیده‌ها و نهادهای مهم اجتماعی می‌داند که نقش بسیار حساسی بر تمامی ابعاد زندگی انسان دارد و

داشتن آمادگی لازم از نظر جسمی، روانی و اجتماعی برای آن ضروری است. به همین دلیل در قوانین حقوقی بسیاری از کشورهای جهان حداقل سنی برای آن در نظر گرفته شده است.

ازدواج زودرس که به صورت ازدواج قبل از ۱۸ سالگی تعریف می‌شود هر دو جنس را متاثر می‌سازد؛ اما دختران بیشتر در معرض آن هستند و آسیب‌ها و عوارض شدیدی را متحمل می‌گردند. از آنجا که این واقعه بیشتر در بستر فقر و نابرابری جنسیتی رخ می‌دهد دارای جنبه‌های اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی است و برخی علل آن عبارتند از فقر، پیشگیری از فعالیت جنسی زودرس، حفظ آبروی خانوادگی و عوامل فرهنگی و اجتماعی.

ازدواج زودرس می‌تواند منجر به افزایش تعداد فرزندان، حاملگی، زایمان زودرس، مرگ و میر در مادر نوجوان باردار و در حین زایمان، افزایش مرگ نوزادان، آنمی، پره اکلمپسی، فیستول‌های مامایی، زایمان سخت و طولانی، انزوای اجتماعی، افسردگی، خودکشی و همسرکشی گردد. این افراد معمولاً تحصیلات، درآمد و استقلال کمتری داشته و بیشتر در معرض خشونت قرار می‌گیرند. توان زنان نوجوان در مشارکت در سلامت باروری کاهش می‌یابد و حتی گاهی اختیار دریافت مراقبت بهداشتی را به دلایل مختلف ندارند. افزایش سن قانونی ازدواج و لازم الاجرا کردن آن، افزایش دسترسی دختران به تحصیلات، اشتغال مناسب، بالا بردن آگاهی جامعه درباره عوارض ازدواج زودرس و اجرای سیاست‌های فقرزدایی می‌توانند در جهت بهبود وضعیت سلامت زنان و کودکان موثر باشند. نتایج پژوهش جوادپور (۱۳۹۶) درباره‌ی تأثیر ازدواج زودهنگام بر سلامت جنسی کودکان و سازوکارهای مقابله با آن نشان می‌دهد که مسائلی مانند فقر، عوامل فرهنگی و اجتماعی، حفظ آبرو و شرف خانوادگی، زمینه وقوع ازدواج زودرس را فراهم می‌نماید که با وجود ویژگی‌های بارز کودکی در رابطه زناشویی و عدم آموزش و آگاهی‌های اجتماعی لازم می‌تواند منجر به تضییع حقوق کودک و آزار و بهره‌کشی از وی شود. از دیگر سو می‌تواند سلامت جنسی کودکان را تحت تأثیر قرار دهد و منجر به بیماری‌های جسمی، روحی و روانی، افزایش حاملگی و زایمان زودرس

و ... شود. از این رو ارتقای آگاهی‌ها و پیش‌بینی تکالیف و تعیین مجازات‌های مناسب، چنین پدیده‌ای را محدود ساخته و امکان بروز چنین پیامدهای ناگواری را کاهش می‌دهد. نتایج پژوهش دانایی و سلیم‌نژاد (۱۳۹۰) با موضوع بررسی تأثیرات حضور دانش‌آموزان متأهل دختر در دبیرستان‌های روزانه بر نظام آموزشی و دانش‌آموزان مجرد استان خراسان رضوی در سال ۱۳۹۰ نشان داد که بیشترین منابع آگاهی‌های جنسی دانش‌آموزان مجرد رسانه‌ها و گروه‌های همسالان هستند؛ در حالیکه از دانش‌آموزان متأهل به عنوان منبع آگاهی جنسی کمترین استفاده می‌شود. همچنین بجز مادران دانش‌آموزان که به آسیب‌پذیری روحی دختران‌شان در برخورد با دانش‌آموزان ازدواج کرده و مسئولین مدارس که به مشکلات انضباطی ناشی از حضور آنها در مدارس تاکید داشتند، بقیه گروه‌ها بر این باور بودند که دانش‌آموزان متأهل تأثیر چندانی بر روحیه و آموزش جنسی دانش‌آموزان مجرد ندارند و بهترین راهکار برای ادامه تحصیل این دانش‌آموزان تحصیل در دبیرستان‌های عادی و روزانه با ارائه آموزش‌های لازم می‌باشد. دگن (۲۰۰۵)، عواقب منفی ازدواج زودهنگام، ازدواج زودهنگام با تعدادی از پیامدهای اجتماعی، فیزیکی، فقر زنان جوان و فرزندان آنها همراه است. به طور متوسط دخترانی که به عنوان نوجوانان ازدواج می‌کنند، تحصیلات پایین‌تری دارند؛ دارای موقعیت اجتماعی پایین‌تر در خانواده‌های شوهران‌شان هستند؛ کنترل کمتری از باروری را گزارش می‌دهند؛ این ازدواج‌ها میزان مرگ و میر مادران و خشونت‌های خانگی را نیز بالاتر می‌برد.

در تحقیقات داخلی و خارجی که درباره این موضوع صورت گرفته دلایل اجتماعی پیش‌رسی ازدواج دلایل اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی مانند نقش خانواده، وضعیت مالی خانواده، آداب و رسوم فرهنگی، رسانه و آگاهی بوده است و پیامدهای روحی، روانی، جسمی و اجتماعی بر زندگی دختران داشته است که در این پژوهش علاوه بر دلایل ازدواج دانش‌آموزان، به پیامدهایی که می‌تواند در زندگی اجتماعی دانش‌آموزان داشته باشد مانند ترک تحصیل، افت تحصیلی، تاثیرگذاری بر همکلاسی‌ها، پایین آمدن امید به زندگی و آینده شغلی، می‌پردازد.

روش پژوهش

این پژوهش با روش تلفیقی کمی و کیفی انجام شده و به لحاظ شیوه گردآوری اطلاعات پیمایشی، کتابخانه‌ای و میدانی است. جامعه آماری شامل کلیه دانش‌آموزان متاهل دختر متوسطه اول ساکن شهر اسفرورین که ازدواج زودهنگام داشته‌اند، می‌باشد که تعداد آنها ۵۰ نفر است. به دلیل محدود بودن جامعه، نمونه‌گیری از نوع تمام شماری انجام گردید که تعداد جامعه به عنوان نمونه آماری انتخاب گردید. در این پژوهش از پرسشنامه ۳۰ گویه‌ای محقق ساخته استفاده شده است. این پرسشنامه بر اساس طیف درجه‌بندی لیکرت تنظیم شده که سوالات ۹-۱۰-۱۲-۱۳ عوامل ازدواج زودهنگام، سوالات ۱۴ الی ۱۹ تأثیر ازدواج زودهنگام بر روح و روان و سوالات ۲۰ الی ۳۰ پیامدهای تحصیلی و اجتماعی را سنجید. روایی این پرسشنامه محتوایی صوری است و در این روش، از نظر متخصصان و صاحب نظران در حوزه موضوع مورد مطالعه در مورد انطباق پرسشنامه با ویژگی‌های مورد انتظار بهره گرفته شده است؛ برای پایایی این پژوهش از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد، با توجه به ضریب همسانی درونی مقدار آلفای کرونباخ ۰/۷۶۶٪ می‌توان پایایی آن را پذیرفت. در این تحقیق جهت سنجش میزان اعتماد ابزار اندازه‌گیری با استفاده از پیش‌آزمون صورت گرفته (برای ۲۴ پرسشنامه تکمیل شده) میزان آلفای کرونباخ محاسبه گردید و مقادیر آن نشان داد که پایایی پرسشنامه برای انجام تحقیق قابل قبول است.

یافته‌ها

براساس نتایج به دست آمده در بررسی تحصیلات افراد نمونه پایه نهم با ۵۴٪ بیشترین و پایه هفتم با ۰/۱۲٪ کمترین فراوانی را به خود اختصاص داده است. در بررسی متغیر سن، طبقه ۱۵ سال به بالا با ۵۲٪ بیشترین و طبقه ۱۱-۱۲ سال با ۶٪ کمترین فراوانی را به خود اختصاص داده است. در بررسی تحصیلات مادران افراد نمونه طبقه بی‌سواد با ۴۶٪ بیشترین و طبقه فوق لیسانس و بالاتر با ۰٪ کمترین فراوانی را به خود اختصاص داده است. در بررسی تحصیلات پدران افراد نمونه طبقه بی‌سواد با ۴۰٪ بیشترین و طبقه فوق لیسانس و بالاتر با ۰٪ کمترین فراوانی را به خود اختصاص داده است.

میانگین و انحراف معیار در متغیر وضعیت تاهل برابر ۱۰/۸۶ و ۴/۶۰ است، میانگین و انحراف معیار در متغیر ترک تحصیل برابر ۱۳/۸۶ و ۳/۹۵ است. میانگین و انحراف معیار در متغیر افت تحصیلی ۹/۲۸ و ۳/۲۳ است. میانگین و انحراف معیار در متغیر روح و روان برابر ۱۷/۳۶ و ۶/۷۲ است. میانگین و انحراف معیار در متغیر فقر مالی و فرهنگی برابر ۱۶/۳۶ و ۵/۵۲ است.

(برای استنباط نتایج حاصل از افراد نمونه به جامعه از مدل تی تک نمونه استفاده

شده است)

فرمول تی تک نمونه:

$$T = \frac{d}{sd} \quad \text{یا} \quad T = \frac{\bar{x} - \mu}{s \bar{x}}$$

$$d = |m - \mu|$$
$$sd = \frac{s}{\sqrt{n}}$$

آزمون فرضیه‌های پژوهش در بخش مطالعه کمی

فرضیه اصلی: به نظر می‌رسد ازدواج زود هنگام پیامدهای اجتماعی برای دانش -

آموزان دختر به دنبال دارد.

به نظر می‌رسد؛ ازدواج زود هنگام پیامدهای اجتماعی برای دانش آموزان دختر به دنبال

ندارد. $H_0: P = 0$

به نظر می‌رسد؛ ازدواج زود هنگام پیامدهای اجتماعی برای دانش آموزان دختر به دنبال

دارد. $H_1: P \neq 0$

فرضیه‌های فرعی

۱- به نظر می‌رسد؛ عواملی همچون فقر مالی و فقر فرهنگی از عوامل مهم ازدواج

زود هنگام دختران است.

جدول ۱- آزمون تی تک نمونه برای فرضیه اول تحقیق

Test value=۱۵							تاثیر فقر مالی و فقر فرهنگی بر ازدواج زودهنگام دختران
سطح معنی داری دودامنه	درجه آزادی	مقدار t	خطای استاندارد میانگین	انحراف استاندارد	میانگین اکتسابی	فراوانی	
۰/۰۱۶	۴۹	۸۲۰/۴	۰/۷۸	۵/۵۲	۱۶/۳۶	۵۰	

تعداد سوالات مربوط به این متغیر ۵ سوال می باشد. فرض بر این است که در پاسخ های طیف لیکرت ۵۰٪ افراد جامعه بیشتر و ۵۰٪ افراد جامعه کمتر از حد متوسط قرار دارند پس محتمل ترین گزینه مورد انتخاب توسط اعضاء جامعه فرضی در سوالات پرسشنامه گزینه متوسط می باشد که نمره آن ۳ است پس نمره ۳ در ۵ سوال که مجموع آن ۱۵ است، محتمل ترین میانگین برای جامعه فرضی است. در جدول فوق میانگین فرضی جامعه (Test value) برابر ۱۵ می باشد، مقدار تی (t=۴/۸۲۰) و سطح معناداری (۰/۰۱۶) نشان می دهد که تفاوت مشاهده شده بین تاثیر فقر مالی و فقر فرهنگی بر ازدواج زودهنگام دختران معنی دار می باشد و از آنجایی که میانگین اکتسابی بزرگتر از میانگین نظری است؛ لذا فقر مالی و فقر فرهنگی بر ازدواج زودهنگام دختران تاثیری در سطح بالاتر از متوسط دارد. (فقر مالی و فقر فرهنگی بر ازدواج زودهنگام دختران تأثیر مثبت دارد) فرضیه اول تایید می شود.

۲- به نظر می رسد ازدواج زودهنگام بر روح و روان دانش آموزان دختر تاثیر گذار است.

جدول ۲- آزمون تی تک نمونه برای فرضیه دوم تحقیق

Test value=۱۸							تاثیر روح و روان دانش آموزان زودهنگام
سطح معنی داری دودامنه	درجه آزادی	مقدار T	خطای استاندارد میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	فراوانی	

۰/۵۰۴	۴۹	-۰/۶۷۳	۰/۹۵	۶/۷۲	۱۷/۳۶	۵۰	
-------	----	--------	------	------	-------	----	--

تعداد سوالات مربوط به این متغیر ۶ سوال می‌باشد. فرض بر این است که در پاسخ‌های طیف لیکرت ۵۰٪ افراد جامعه بیشتر و ۵۰٪ افراد جامعه کمتر از حد متوسط قرار دارند پس محتمل‌ترین گزینه مورد انتخاب توسط اعضاء جامعه فرضی در سوالات پرسشنامه گزینه متوسط می‌باشد که نمره آن ۳ است پس نمره ۳ در ۶ سوال که مجموع آن ۱۸ است محتمل‌ترین میانگین برای جامعه فرضی است. در جدول فوق مقدار تی ($t = -۰/۶۷۳$) و سطح معناداری (۰/۵۰۴) نشان می‌دهد که تفاوت مشاهده شده بین تاثیر ازدواج زود هنگام بر روان دانش‌آموزان دختر معنی دار نمی‌باشد و از آنجایی که میانگین اکتسابی کوچکتر از میانگین نظری است لذا ازدواج زود هنگام بر روان دانش‌آموزان دختر تاثیری در سطح پایین‌تر از متوسط ندارد (ازدواج زود هنگام بر روان دانش‌آموزان دختر تأثیر معنی دار ندارد)، فرضیه دوم رد می‌شود.

۳- به نظر می‌رسد ازدواج زود هنگام بر افت تحصیلی دانش‌آموزان دختر موثر است.

جدول ۳- آزمون تی تک نمونه برای فرضیه سوم تحقیق

Test value=۹							تاثیر ازدواج زود هنگام بر افت تحصیلی دانش‌آموزان دختر
سطح معنی داری یک دامنه	درجه آزادی	مقدار t	خطای استاندارد	انحراف استاندارد	میانگین	فراوانی	
۰/۵۴۲	۴۹	۰/۶۱۴	۰/۴۶	۳/۲۳	۹/۲۸	۵۰	

تعداد سوالات مربوط به این متغیر ۳ سوال می‌باشد. فرض بر این است که در پاسخ‌های طیف لیکرت ۵۰٪ افراد جامعه بیشتر و ۵۰٪ افراد جامعه کمتر از حد متوسط قرار دارند پس محتمل‌ترین گزینه مورد انتخاب توسط اعضاء جامعه فرضی در سوالات پرسشنامه گزینه متوسط می‌باشد که نمره آن ۳ است؛ پس نمره ۳ در ۳ سوال که مجموع آن ۹ است محتمل‌ترین میانگین برای جامعه فرضی است. در جدول فوق مقدار تی ($t = ۰/۶۱۴$) و سطح معناداری (۰/۵۴۲) است که نشان می‌دهد تفاوت مشاهده شده بین تاثیر ازدواج

زودهنگام بر افت تحصیلی دانش آموزان دختر معنی دار نمی باشد و از آنجایی که میانگین اکتسابی بزرگتر از میانگین نظری است؛ لذا ازدواج زودهنگام بر افت تحصیلی دانش آموزان دختر تأثیری در سطح بالاتر از متوسط ندارد (ازدواج زودهنگام بر افت تحصیلی دانش آموزان دختر تأثیر ندارد) فرضیه سوم رد می شود.

۴- به نظر می رسد ازدواج زودهنگام بر ترک تحصیل دانش آموزان دختر نقش دارد.

جدول ۴- آزمون تی تک نمونه برای فرضیه چهارم تحقیق

Test value=۱۲							تأثیر ازدواج زودهنگام بر ترک تحصیل دانش آموزان دختر
سطح معنی - داری دودامنه	درجه آزادی	مقدار t	خطای استاندارد میانگین	نمره	استاندارد	پایگین اکتسابی	
۰/۰۳۰	۴۹	۳/۵۴۰	۰/۵۶	۳/۹۵	۱۳/۸۶	۵۰	

تعداد سوالات مربوط به این متغیر ۴ سوال می باشد. فرض بر این است که در پاسخ های طیف لیکرت ۵۰٪ افراد جامعه بیشتر و ۵۰٪ افراد جامعه کمتر از حد متوسط قرار دارند؛ پس محتمل ترین گزینه مورد انتخاب توسط اعضاء جامعه فرضی در سوالات پرسشنامه گزینه متوسط می باشد که نمره آن ۳ است؛ پس نمره ۳ در ۴ سوال که مجموع آن ۱۲ است؛ محتمل ترین میانگین برای جامعه فرضی است. در جدول فوق مقدار تی (t=۳/۵۴۰) و سطح معناداری (۰/۰۳۰) نشان می دهد که تفاوت مشاهده شده بین تاثیر ازدواج زودهنگام بر ترک تحصیل دانش آموزان دختر معنی دار می باشد و از آنجایی که میانگین اکتسابی بزرگتر از میانگین نظری است؛ لذا ازدواج زودهنگام بر ترک تحصیل دانش آموزان دختر تأثیری در سطح بالاتر از متوسط دارد (ازدواج زودهنگام بر ترک تحصیل دانش آموزان دختر تأثیر مثبت دارد) فرضیه چهارم تایید می شود.

۵- به نظر می رسد؛ ازدواج زودهنگام دانش آموزان دختر و وضعیت تاهل آنان بر سایر دانش آموزان تأثیر دارد.

جدول ۵- آزمون تی تک نمونه برای فرضیه پنجم تحقیق

Test value=۱۲							تأثیر ازدواج زودهنگام دانش آموزان دختر و وضعیت تاهل آنان بر دیگر دانش آموزان
سطح معنی‌اری دو دامنه	درجه آزادی	مقدار t	خطای استاندارد میانگین	انحراف استاندارد	میانگین اکتسابی	فراوانی	
۰/۰۱۱	۴۹	۴/۲۱۵	۰/۶۵	۴/۶۰	۱۰/۸۶	۵۰	

تعداد سوالات مربوط به این متغیر ۴ سوال می‌باشد. فرض بر این است که در پاسخ‌های طیف لیکرت ۵۰٪ افراد جامعه بیشتر و ۵۰٪ افراد جامعه کمتر از حد متوسط قرار دارند پس محتمل‌ترین گزینه مورد انتخاب توسط اعضاء جامعه فرضی در سوالات پرسشنامه گزینه متوسط می‌باشد که نمره آن ۳ است پس نمره ۳ در ۴ سوال که مجموع آن ۱۲ است محتمل‌ترین میانگین برای جامعه فرضی است. در جدول فوق مقدار تی (t=۴/۲۱۵) و سطح معناداری (۰/۰۱۱) نشان می‌دهد که تفاوت مشاهده شده بین تأثیر ازدواج زودهنگام دانش آموزان دختر و وضعیت تاهل آنان بر دیگر دانش آموزان معنی‌دار می‌باشد و از آنجایی که میانگین اکتسابی کوچکتر از میانگین نظری است، لذا ازدواج زودهنگام دانش آموزان دختر و وضعیت تاهل آنان بر دیگر دانش آموزان تأثیری در سطح پایین‌تر از متوسط دارد (ازدواج زودهنگام دانش آموزان دختر و وضعیت تاهل آنان بر دیگر دانش آموزان تأثیر منفی دارد) فرضیه پنجم تایید می‌شود.

$$H_0 = \bar{x} - \mu = 0$$

$$H_1 = \bar{x} - \mu \neq 0$$

یافته‌های بخش مطالعه کیفی و مصاحبه‌های عمیق

جدول ۶- پاسخ سوالات مصاحبه

ردیف	سوال	نتیجه مصاحبه
۱	به نظر شما وضعیت تاهل شما چه آسیبی	در پاسخ به سوال، ۳۰ نفر از دانش آموزان معتقد هستند که ازدواج زودهنگام به ادامه تحصیل آنان آسیب جدی وارد می‌کند و در

	<p>به آینده شما وارد می‌کند؟</p>	<p>آینده ممکن است از لحاظ تحویلات از همسالان خود که ازدواج زودهنگام نداشته‌اند؛ عقب بمانند همچنین آینده خود را چندان مطلوب توصیف نمی‌کنند، آنها فکر می‌کنند که ازدواج زودهنگام آنها را از رسیدن به بسیاری از آرزوهایشان باز می‌دارد؛ ولی خود را ناچار به ازدواج زودهنگام می‌دانند و عنوان می‌کنند که شرایط مالی خانواده، رقابت با همسالان، ترس از مورد انتخاب واقع نشدن تا زمانی که وقت ازدواجشان بگذرد و ... آنها را مجبور به تن دادن به ازدواج زودهنگام کرده است.</p> <p>و ۱۰ نفر هم معتقدند که وضعیت تاهل هیچ خللی در زندگی و آینده آنها ایجاد نمی‌کند.</p> <p>و ۱۰ نفر معتقدند که ازدواج باعث پیشرفت و موفقیت بیشتر آنها می‌شود چون معتقدند همسر آنها می‌تواند پشتوانه آنها بوده و برای رسیدن به آرزوهایشان او را همراهی نماید.</p>
<p>۲</p>	<p>با وجود اینکه متاهل شده‌ید چه توصیه‌ای برای همسالان خود دارید؟ توصیه‌ای می‌کنید زود ازدواج کنند یا دیر؟</p>	<p>نتایج نشان می‌دهد که ۲۷ نفر از دانش آموزان توصیه می‌کنند که از ازدواج زودهنگام پرهیز کنند؛ زیرا جلو پیشرفت تحصیلی‌شان را می‌گیرد؛ همچنین معتقدند که ازدواج زودهنگام موجب سرکوب بسیاری از آرزوها و خواسته‌های افراد می‌شود و ممکن است بعداً پشیمان شوند که چرا با این فرد ازدواج کرده‌اند؛ شاید اگر سن بیشتری داشتند عاقلانه‌تر تصمیم می‌گرفتند و انتخاب بهتری داشتند. ۱۵ نفر از دانش آموزان به دیگران توصیه می‌کنند که ازدواج زودهنگام داشته باشند؛ چون معتقدند ممکن است فرصت ازدواج را از دست بدهند و کسی سراغشان نیاید.</p> <p>۴ نفر توصیه می‌کردند که اصلاً ازدواج نکنند به دلیل اینکه ازدواج چیزی جز ناراحتی و دردسر و مشکلات نیست.</p> <p>۴ نفر دیگر به این سوال پاسخ ندادند.</p>
<p>۳</p>	<p>به نظر شما چه سنی برای ازدواج مناسب است؟</p>	<p>۲۵ نفر از دانش آموزان سن مناسب برای ازدواج را ۱۸-۲۴ سال عنوان نمودند. ۵ نفر دیگر سن مناسب را ۳۰ سال می‌دانستند. ۴ نفر سن مناسب برای ازدواج را ۱۵ سال عنوان نمودند. ۱۶ نفر هم سن مناسب ۱۳ تا ۱۴ سال اعلام کردند.</p>

در بخش سوالات کیفی تحلیل‌ها حاکی از آن است که نارضایتی از ازدواج زودهنگام در اغلب افراد نمونه وجود دارد. در بررسی سوال کیفی اول (به نظر شما وضعیت تاهل شما چه آسیبی به آینده شما وارد می‌کند؟) نتایج نشان می‌دهد که بسیاری از افراد نمونه معتقدند که ازدواج زودهنگام به ادامه تحصیل آنان آسیب جدی وارد می‌کند و در آینده ممکن است از لحاظ تحصیلات از همسالان خود که ازدواج زودهنگام نداشته‌اند عقب بمانند همچنین آینده خود را چندان مطلوب توصیف نمی‌کنند، آنها فکر می‌کنند که ازدواج زودهنگام آنها را از رسیدن به بسیاری از آرزوهایشان باز می‌دارد ولی خود را ناچار به ازدواج زودهنگام می‌دانند و عنوان می‌کنند که شرایط مالی خانواده، رقابت با همسالان، ترس از مورد انتخاب واقع نشدن تا زمانی که وقت ازدواجشان بگذرد و ... آنها را مجبور به تن دادن به ازدواج زودهنگام کرده است. در بررسی سوال کیفی دوم (با وجود اینکه متاهل شده‌اید چه توصیه‌ای برای همسالان خود دارید؟ توصیه می‌کنید زود ازدواج کنند یا دیر؟) نتایج نشان می‌دهد که بیشتر افراد نمونه توصیه می‌کنند که از ازدواج زودهنگام پرهیز کنند زیرا جلو پیشرفت تحصیلی‌شان را می‌گیرد؛ همچنین معتقدند که ازدواج زودهنگام موجب سرکوب بسیاری از آرزوها و خواسته‌های افراد می‌شود و ممکن است بعداً پشیمان شوند که چرا با این فرد ازدواج کرده‌اند شاید اگر سن بیشتری داشتند عاقلانه‌تر تصمیم می‌گرفتند و انتخاب بهتری داشتند، اکثر افراد نمونه با ازدواج زودهنگام مخالف بوده و توصیه کرده‌اند که همسالانشان تا حد ممکن از ازدواج زودهنگام پرهیز کنند. در بررسی سوال کیفی سوم (به نظر شما چه سنی برای ازدواج مناسب است؟) نتایج نشان می‌دهد که بیشتر افراد نمونه سن مناسب برای ازدواج را ۱۸ تا ۲۴ سال عنوان می‌کنند.

نتیجه‌گیری

فرضیه اول: به نظر می‌رسد؛ عواملی همچون فقر مالی و فقر فرهنگی از عوامل مهم ازدواج زودهنگام دختران است.

نتایج آزمون تی تک نمونه نشان می‌دهد؛ که مقدار تی ($t=4/820$) و سطح معناداری ($0/016$) تفاوت مشاهده شده بین تأثیر فقر مالی و فقر فرهنگی بر ازدواج زودهنگام دختران معنی‌دار می‌باشد و از آنجایی که میانگین اکتسابی بزرگتر از میانگین نظری است لذا فقر مالی و فقر فرهنگی بر ازدواج زودهنگام دختران تأثیری در سطح بالاتر از متوسط دارد (فقر مالی و فقر فرهنگی بر ازدواج زودهنگام دختران تأثیر مثبت دارد) فرضیه اول تایید می‌شود.

فرضیه دوم: به نظر می‌رسد ازدواج زودهنگام بر روان دانش آموزان دختر تأثیر گذار است.

نتایج آزمون تی تک نمونه با مقدار تی ($t=-0/673$) و سطح معناداری ($0/504$) نشان می‌دهد که تفاوت مشاهده شده بین تأثیر ازدواج زودهنگام بر روان دانش آموزان دختر معنی‌دار نمی‌باشد و از آنجایی که میانگین اکتسابی کوچکتر از میانگین نظری است؛ لذا ازدواج زودهنگام بر روان دانش آموزان دختر تأثیری در سطح پایین‌تر از متوسط ندارد (ازدواج زودهنگام بر روان دانش آموزان دختر تأثیر معنی‌دار ندارد) فرضیه دوم رد می‌شود.

فرضیه سوم: به نظر می‌رسد ازدواج زودهنگام بر افت تحصیلی دانش آموزان دختر موثر است.

نتایج آزمون تی تک نمونه نشان می‌دهد که مقدار تی ($t=0/206147$) و سطح معناداری ($0/614$) است که نشان می‌دهد تفاوت مشاهده شده بین تأثیر ازدواج زودهنگام بر افت تحصیلی دانش آموزان دختر معنی‌دار نمی‌باشد و از آنجایی که میانگین اکتسابی بزرگتر از میانگین نظری است؛ لذا ازدواج زودهنگام بر افت تحصیلی دانش آموزان دختر تأثیری در سطح بالاتر از متوسط ندارد (ازدواج زودهنگام بر افت تحصیلی دانش آموزان دختر تأثیر ندارد) فرضیه سوم رد می‌شود.

فرضیه چهارم: به نظر می‌رسد ازدواج زودهنگام بر ترک تحصیل دانش آموزان دختر نقش دارد.

نتایج آزمون تی تک نمونه نشان می‌دهد که مقدار تی ($t=3/540$) و سطح معناداری ($0/030$) نشان می‌دهد که تفاوت مشاهده شده بین تاثیر ازدواج زودهنگام بر ترک تحصیل دانش‌آموزان دختر معنی‌دار می‌باشد و از آنجایی که میانگین اکتسابی بزرگتر از میانگین نظری است؛ لذا ازدواج زودهنگام بر ترک تحصیل دانش‌آموزان دختر تاثیری در سطح بالاتر از متوسط دارد (ازدواج زودهنگام بر ترک تحصیل دانش‌آموزان دختر تاثیر مثبت دارد) فرضیه چهارم تایید می‌شود.

فرضیه پنجم: به نظر می‌رسد ازدواج زودهنگام دانش‌آموزان دختر و وضعیت تأهل آنان برای دیگر دانش‌آموزان پیامد اجتماعی دارد.

نتایج آزمون تی تک نمونه نشان می‌دهد که مقدار تی ($t=4/215$) و سطح معناداری ($0/011$) نشان می‌دهد که تفاوت مشاهده شده؛ بین تاثیر ازدواج زودهنگام دانش‌آموزان دختر و وضعیت تأهل آنان بر دیگر دانش‌آموزان معنی‌دار می‌باشد و از آنجایی که میانگین اکتسابی کوچکتر از میانگین نظری است؛ لذا ازدواج زودهنگام دانش‌آموزان دختر و وضعیت تأهل آنان بر دیگر دانش‌آموزان تاثیری در سطح پایین‌تر از متوسط دارد (ازدواج زودهنگام دانش‌آموزان دختر و وضعیت تأهل آنان بر دیگر دانش‌آموزان تاثیر منفی دارد) فرضیه پنجم تایید می‌شود.

نتایج تحقیق حاضر با تحقیق حبیب‌پور گنجابی و غفاری (۱۳۹۰)، که نشان می‌دهند دخترانی که دیرتر ازدواج می‌کنند از تحصیلات بالاتری برخوردارند؛ نگرش فرامادی به ازدواج دارند و اعتقاد دارند که با ازدواج هزینه فرصت از دست رفته بیش از فرصت ازدواج است؛ همگرایی دارد.

همچنین، نتایج این پژوهش با نتایج مطالعات محمودیان (۱۳۸۳) که بیانگر این واقعیت است که فعالیت‌های اقتصادی به عنوان نشانه‌ای از مشارکت زنان در فعالیت‌های بیرون از خانه، بابهنگامی ازدواج رابطه معکوسی دارد، تقریباً هم راستا است. نتایج این پژوهش با نتایج پژوهش حسینی و گراوند (۱۳۹۲) که در مطالعه خود به این واقعیت رسیده‌اند که عوامل اقتصادی، اجتماعی و جمعیتی سبب بروز شکاف در رفتار و نگرش افراد به

نابهنگامی ازدواج است، همگرایی دارد. نتایج پژوهش با نتایج پژوهش رضادوست و ممبی (۱۳۹۰)، که نشان می‌دهند شرایط اقتصادی و میزان درآمد در نابهنگامی ازدواج تاثیرگذار است؛ همگرایی دارد. نتایج این پژوهش با نتایج پژوهش افتخارزاده (۱۳۹۴) که نشان داد ازدواج زودهنگام می‌تواند یک عامل مثبت در بروز خشونت خانگی و ترک تحصیل دختران باشد و ازدواج کودک از منظر روابط زناشویی می‌تواند یکی از مصادیق آزار جنسی کودکان نیز باشد همگرایی دارد.

این پژوهش، نتایج پژوهش جوادپور (۱۳۹۶) با موضوع تأثیر ازدواج زودهنگام بر سلامت جنسی کودکان و سازوکارهای مقابله با آن را که نشان می‌دهد مسائلی مانند فقر، عوامل فرهنگی و اجتماعی، حفظ آبرو و شرف خانوادگی و... زمینه وقوع ازدواج زودرس را فراهم می‌نماید که با وجود ویژگی‌های بارز کودکی در رابطه زناشویی و عدم آموزش و آگاهی‌های اجتماعی لازم می‌تواند منجر به تضییع حقوق کودک و آزار و بهره‌کشی از وی شود و از دیگر سو می‌تواند سلامت جنسی کودکان را تحت تأثیر قرار دهد و منجر به بیماری‌های جسمی، روحی و روانی، افزایش حاملگی و زایمان زودرس و... شود را تأیید می‌کند و از این رو ارتقای آگاهی‌ها و پیش‌بینی تکالیف و تعیین مجازات‌های مناسب، چنین پدیده‌های را محدود ساخته و امکان بروز چنین پیامدهای ناگواری را کاهش می‌دهد، قرابت معنایی دارد.

نتایج این پژوهش با نتایج پژوهش دانایی سیج و سلیمی‌نژاد (۱۳۹۰) با موضوع بررسی تاثیرات حضور دانش‌آموزان متأهل دختر در دبیرستان‌های روزانه بر نظام آموزشی و دانش‌آموزان مجرد استان خراسان رضوی در سال ۱۳۹۰ که نشان داد؛ بیشترین منابع آگاهی‌های جنسی دانش‌آموزان مجرد رسانه‌ها و گروه‌های همسالان هستند؛ در حالی که از دانش‌آموزان متأهل به عنوان منبع آگاهی جنسی کمترین استفاده می‌شود. همچنین به جز مادران دانش‌آموزان که به آسیب‌پذیری روحی دخترانشان در برخورد با دانش‌آموزان ازدواج کرده و مسئولین مدارس که به مشکلات انضباطی ناشی از حضور آنها در مدارس تاکید داشتند، بقیه گروه‌ها بر این باور بودند که دانش‌آموزان متأهل تأثیر چندانی بر روحیه و آموزش دانش‌آموزان مجرد ندارند و بهترین راهکار برای ادامه

تحصیل این دانش‌آموزان تحصیل در دبیرستان‌های عادی و روزانه با ارائه آموزش‌های لازم می‌باشد؛ همگرایی دارد.

در بخش سوالات کیفی تحلیل‌ها حاکی از آن است؛ که نارضایتی از ازدواج زود هنگام در اغلب افراد نمونه وجود دارد. در بررسی سوال کیفی اول (به نظر شما وضعیت تأهل شما چه آسیبی به آینده شما وارد می‌کند؟)؛ نتایج نشان می‌دهد که بسیاری از افراد نمونه معتقدند که ازدواج زود هنگام به ادامه تحصیل آنان آسیب جدی وارد می‌کند و در آینده ممکن است از لحاظ تحصیلات از همسالان خود که ازدواج زود هنگام نداشته‌اند؛ عقب بمانند؛ همچنین آینده خود را چندان مطلوب توصیف نمی‌کنند، آن‌ها فکر می‌کنند که ازدواج زود هنگام آنها را از رسیدن به بسیاری از آرزوهایشان باز می‌دارد؛ ولی خود را ناچار به ازدواج زود هنگام می‌دانند و عنوان می‌کنند که شرایط مالی خانواده، رقابت با همسالان، ترس از مورد انتخاب واقع نشدن تا زمانی که وقت ازدواج‌شان بگذرد و ... آنها را مجبور به تن دادن به ازدواج زود هنگام کرده است. در تبیین این پاسخ باید گفت: آسیب‌پذیری عمده بازماندگان از تحصیل در میان دانش‌آموزان دختر اعمال محدودیت‌هایی از جانب اولیا برای ادامه تحصیل و ازدواج زود هنگام از عوامل اصلی ترک تحصیل دانش‌آموزان دختر است؛ باورهای سنتی نقشی بسیار اساسی در عدم تحصیل یا ترک تحصیل دختران دارند و استعدادها و توانمندی‌های نهفته در وجود تک‌تک افراد، به دلیل فقدان محیطی مناسب، امکان بروز ندارند. باورهای مردم درباره عدم ضرورت تحصیل یا ادامه تحصیل دختران یا یادگیری مهارت، تاکید بر ازدواج زود هنگام دختران، باور به اولویت فرزند پسر بر دختر و در نتیجه تبعیض علیه دختران، باور به احتمال انحراف دختر و لطمه به آبرو به سبب خروج از منزل، برخی باورهای محدودکننده در این زمینه‌اند. مطالعات نشان داده ترک تحصیل دختران به دلیل ازدواج بیشتر در مناطق روستایی و مناطق محروم اتفاق می‌افتد که لازم است جامعه‌شناسان، متخصصین، علمای دینی و مبلغان در این زمینه‌ها تلاش‌های بیشتری انجام دهند تا

خانواده‌ها آگاهی بیشتری در این زمینه کسب کنند و مانع ادامه تحصیل این دانش‌آموزان نشوند، معمولاً فرهنگ‌سازی با تعالیم دینی نتیجه‌های مناسبی در کشور ما داشته است.

بررسی سوال کیفی دوم (با وجود اینکه متأهل شده‌اید چه توصیه‌ای برای همسالان خود دارید؟ توصیه می‌کنید زود ازدواج کنند یا دیر؟)؛ نتایج نشان می‌دهد که بیشتر افراد توصیه می‌کنند؛ که از ازدواج زودهنگام پرهیز کنند؛ زیرا جلو پیشرفت تحصیلی‌شان را می‌گیرد همچنین معتقدند که ازدواج زودهنگام موجب سرکوب بسیاری از آرزوها و خواسته‌های افراد می‌شود و ممکن است بعداً پشیمان شوند که چرا با این فرد ازدواج کرده‌اند؛ شاید اگر سن بیشتری داشتند عاقلانه‌تر تصمیم می‌گرفتند و انتخاب بهتری انجام می‌دادند، اکثر افراد نمونه با ازدواج زودهنگام مخالف بوده و توصیه نموده‌اند که همسالانشان تا حد ممکن از ازدواج زودهنگام پرهیز کنند. در تبیین و تحلیل پاسخ دانش‌آموزان به این سوال می‌توان گفت: ازدواج‌هایی که در سنین پایین انجام می‌شوند، بیشتر از سایر ازدواج‌ها به طلاق منجر می‌شوند؛ در واقع مهم‌ترین دلیل مطرح شدن موضوع ازدواج‌های سنین پایین، آثار و پیامدهای منفی آن بود. پیامدهای که از نظر فعالان این حوزه تا حدی غیر انسانی، غیر عقلانی و ظالمانه است که باید به لحاظ قانونی از چنین ازدواج‌هایی جلوگیری شود. چهره-های سیاسی و نمایندگان مجلسی که به دنبال ممنوعیت ازدواج در سنین پایین هستند نیز اغلب با اشاره به این پیامدها، به دنبال این طرح بوده و هستند.

بررسی سوال کیفی سوم (به نظر شما چه سنی برای ازدواج مناسب است؟)؛ نتایج نشان می‌دهد که بیشتر افراد نمونه سن مناسب برای ازدواج را ۱۸ تا ۲۴ سال عنوان می‌کنند. در تحلیل این پاسخ باید گفت: ازدواج زودهنگام و بدون در نظر گرفتن ابعاد بلوغی فرد معمولاً با گذر زمان موجب ایجاد احساس پشیمانی در تصمیم‌گیری می‌شود؛ زیرا فرد با گذر از مراحل رشد و شکل‌گیری هویت اجتماعی در سنین بالاتر به قدرت ارزیابی تصمیم‌گیری‌های خود می‌رسد. طبق آمارهای به دست آمده و به صورت عینی بهترین سن برای ازدواج پسران بین ۲۷ تا ۲۹ سالگی و برای دختران بین ۲۳ تا ۲۷ سالگی می‌باشد. تأکید متخصصان ازدواج بر این است که سن مناسب ازدواج فارغ از اعداد و ارقام، باید

به گونه‌ای باشد که فرد به بلوغ و بلوغ کافی از لحاظ فکری، جسمی و اجتماعی رسیده باشد.

پیشنهادات تحقیق

در راستای کاهش ازدواج کودکان یا ازدواج زود هنگام در سطوح کلان، میانی و خرد پیشنهادات زیر مطرح می‌گردد:

سطح کلان

- ۱- طرح و تصویب قوانین ممانعت از ازدواج دختران زیر هجده سال و نظارت بر اجرای آن
- ۲- حمایت دولت از اقشار ضعیف و فقیر جامعه در راستای کاهش اختلاف طبقاتی به خصوص در مناطق روستایی
- ۳- حمایت مالی دولت از خانواده‌های بی‌سرپرست و بدسرپرست
- ۴- آگاهی بخشی از طریق نظام آموزش و پرورش به واسطه‌ی محتوای کتب درسی
- ۵- آگاهی بخشی از طریق رسانه‌های جمعی، فیلم، سریال، ساخت انیمیشن و فیلم آموزشی کوتاه در این زمینه

سطح میانی

- ۱- آموزش به مشاورین مدرسه و معلمان در زمینه پیامدهای جسمی، روحی و اجتماعی ازدواج کودکان
- ۲- دانش افزایی مدرسین آموزش خانواده در راستای ضرورت پرداختن به موضوع ازدواج کودکان و تلاش آنها در مدرسه به عنوان تسهیل‌گر و آگاهی بخشی به خانواده‌ها و دانش‌آموزان
- ۳- برگزاری جلسات آموزشی آگاهی بخش در زمینه‌ی پیامدهای ازدواج زود هنگام در مدارس با حضور معلمان و والدین توسط مشاوران مدرسه، مدرسین آموزش خانواده و متخصصان اجتماعی

۴- به کارگیری توان و دانش سمن‌ها (سازمان‌های مردم‌نهاد) و فعالین حقوق کودکان در این زمینه

۵- برگزاری دوره‌های دانش افزایی برای استادان دانشگاه فرهنگیان در راستای آموزش و آگاهی بخشی به دانشجو معلمان

سطح خرد

۱- آگاه سازی و توانمندسازی دخترانی که زیر سن ۱۸ سال ازدواج کرده‌اند در مواجهه صحیح با وضعیت و نقش جدید از طریق معلمان، مشاوران و سمن‌ها به صورت موردی و فردی

۲- شکل‌گیری گروه‌های هم درد و مداخله مددکاران اجتماعی (یا معلم در نقش مددکار اجتماعی) در راستای حل مسائل و مشکلات موجود یا پیش روی دانش‌آموزان دختر متأهل

۳- برگزاری دوره‌های زوج درمانی از سوی هسته‌ی مشاوره آموزش و پرورش برای دانش‌آموزان متأهل

۴- جداسازی دانش‌آموزان متأهل از دیگر دانش‌آموزان و یا ارائه آموزش‌های لازم در صورت تحصیل در مدارس عادی

۵- برگزاری کارگاه‌های آموزشی برای دانش‌آموزان متأهل و مجرد در مواجهه با شرایط جدید و هم‌کنشی با یکدیگر

۶- آگاه سازی دانش‌آموزان مجرد از پیامدهای ازدواج زودهنگام در مدارس که این نوع ازدواج رخ داده است.

- بررسی پیامدهای اجتماعی ازدواج زودهنگام ...
- آزاد ارمکی، ت. خزاعی زند، خ. (۲۰۰۰). گزارش علمی بررسی پایان نامه های کارشناسی ارشد و دکترا ۱۳۴۰ - ۱۳۷۶. نامه علوم اجتماعی (۱۵) ۱۵.
 - آزاد ارمکی، ت. (۱۳۸۶). جامعه شناسی خانواده ایرانی. تهران: انتشارات سمت.
 - آستین افشان، پ (۱۳۸۰). بررسی روند تحولات سن ازدواج زنان و عوامل اجتماعی جمعیتی مؤثر بر آن طی سال های ۱۳۷۵-۱۳۵۵. پایان نامه کارشناسی ارشد جامعه شناسی دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه تهران.
 - برفاء تبلر (۱۳۸۸). باروری و جمعیت. ترجمه: زه، پورانصاری، تهران: مرکز نشر دانشگاهی.
 - بهنام، ج و دیگران. (۱۳۸۳). مقدمه‌ای بر جامعه شناسی ایران. تهران: انتشارات خوارزمی.
 - بیکر، ت. (۱۳۸۳). نحوه انجام تحقیقات اجتماعی. ترجمه: هوشنگ نایی. تهران: انتشارات رشد.
 - تقوی، م. (۱۳۷۴). مقدمه‌ای بر جامعه شناسی خانواده. تبریز: انتشارات دانشگاه پیام نور.
 - تنهایی، ح. (۱۳۸۲). جامعه شناسی نظری. تهران: انتشارات بهمن برنا.
 - تنهایی، حسینی فر و سیدپورآذر (۱۳۹۸) جامعه شناسی (مبانی، اصول و مفاهیم). تهران: دریای تنهایی.
 - رفیع پور، ف. (۱۳۷۷). سنجش گرایش روستاییان نسبت به جهادسازندگی. تهران: وزارت جهاد سازندگی
 - زیگر، ج. (۱۳۷۷). افزایش میانگین سن ازدواج. ترجمه: زهره زاده‌ی. پیام زن، دوره ۷، شماره ۴۷.
 - ساروخانی، ب. (۱۳۸۷). مقدمه‌ای بر جامعه شناسی خانواده. تهران: سروش سرابی، حسن. (۱۳۸۵). تداوم و تغییر خانواده در جریان گذار جمعیتی ایران. نامه انجمن جمعیت شناسی ایران، شماره ۲.
 - کاظمی پور، ش. (۱۳۸۳). تحول سن ازدواج زنان در ایران و عوامل جمعیتی مؤثر بر آن. پژوهش زنان، دوره ۷، شماره ۳.

- کاظمی پور، ش. (۱۳۸۵). تحول سن ازدواج در ایران و عوامل جمعیتی موثر بر آن. پژوهش زنان: پاییز ۸۳، دوره ۲، شماره ۳.
- محمودیان، ح. (۱۳۸۳). سن ازدواج در حال افزایش: بررسی عوامل پشتیبان. نامه علوم اجتماعی، شماره ۱۰.
- هیول، م. (۱۳۸). بررسی علل افزایش سن ازدواج. ویژه نامه علمی استانداری مازندران سایت‌ها و نهادهای اداری ۱۵.